

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ПРОЛЕТАРСЬКО - СЕЛЯНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(Резолюція V з'їзду „Плугу“ на доповіді про творчість плужан і стиль)

1. Переглянувши в жорсткій самокритичній роботі творчість „Плугу“ виявивши усі негативні й позитивні сторони в ній, з'їзд з задоволенням констатує велике зростання творчої продукції „Плуга“, що за час від останнього IV з'їзду зросла вдвоє проти попередніх 5 років. Разом з кількісним зростанням, творчість плужан і якісно підвищилася, наблизившись до здійснення завдань, що стоять перед літературою за доби соціалістичної реконструкції народного господарства СРСР взагалі й сільського господарства зокрема. Творчі шукання пролетарсько-селянської літератури на сьогоднішньому етапі її розвитку упираються в проблему творчої методи й стилю.

2. „Плуг“ розуміє літературний стиль, як художнє втілення в мистецтві слова світовідчужання й світорозуміння певної класи. Становлячи собою органічну єдність усіх психоідеологічних і технологічних компонентів твору стиль виявляє підхід художника до дійсності, виявляє способи художньої аналізу й синтезу цієї дійсності, є один з виразів класової психоідеології і класової боротьби.

Проте треба розрізняти стиль класи у такому загальному його визначенні від варіацій єдиного класового стилю, отих „ізмів“, що їх завжди буває багато як напочатку якоїсь епохи, коли приходить нова класа, так і під час занепаду класи, коли мистецтво й стиль даної соціальної групи, разом із соціальним занепадом свого творця розпадається на безліч „ізмів“. Класовий стиль має багато течій і течійок і створюється він з одного боку, у внутрішній боротьбі цих течій і течійок, а з другого боку — в боротьбі з класово - чужими стилями. Варіації єдиного стилю, оті „ізми“ мають свої ідеологічні відтінки й на цьому ґрунті борються. Новий пролетарський стиль в мистецтві перебуває в стадії свого творення, в стадії окремих стильових течій, споміж яких в майбутньому перемаже якась домінуюча стилева течія, що найбільше відповідатиме психоідеології пролетаріату — будівника соціалізму.

3. Не проголошуючи і не фабрикуючи за одним заходом свого якогось стилю, „Плуг“ і не чекає пасивно на пришествя нового стилю, а активно творить його. Це творення відбувається й відбуватиметься в формі гострої боротьби з класово - ворожими напрямками в літературі, в непримиренній

боротьбі з механічним перенесенням стилів й художніх метод буржуазної літератури на ґрунт пролетарсько-селянської літератури.

З'їзд вважає за найголовнішу хибу багатьох плужанських творів неуважне ставлення їхніх авторів до стилевої культури і до творчої методи: у тому самому творі натрапляємо на механічну мішанину найрізноманітніших стилевих ознак. Конструктивно-схематичний реалізм, натуралізм цілком спокійно уживається з романтизмом. Якщо ми маємо вже уміле поєднання таких стилевих компонентів, як тема й сюжет, то проблема літературного портрета ще вимагає багато від письменника: схематизм, графаретне подання й куркуля й колективіста, недіалектичний, неглибокий показ героїв ще дуже помітні явища в нашій літературі.

З'їзд вважає, що в подальшій роботі „Плуга“ (художній і критичний) треба провадити непримиренну боротьбу проти пережитків старого в літературній творчості плужан, а саме: проти схематизму й фотографізму, як вияву безсилости автора, плазкого емпіризму у сприйманні і відтворенні явищ життя, побутовізму й етнографізму, що не йде далі малювання зовнішніх виявів життя, проти народницького ідеалізму в розумінні й висвітленні соціальних процесів на селі, дрібно-буржуазного романтизму й інших чужих стилевих нашарувань. Ці художні вади є наслідок, поперше, малої уваги письменників до проблеми творчої методи, і подруге — некритичного засвоєння літературної спадщини минулого.

4. Соціалістичний наступ на капіталістичні елементи в нашій країні викликав скажений опір тих елементів. В літературі про село цей опір відбувся у псевдо-селянській, хutorянсько-куркульській літературі (Івченко, Осьмачка й інші). Буржуазно-міщанське ставлення до села як до єдиної дикунської стихії відбилосся в оповіданнях Досвітнього, Йогансена й інш. Буржуазно-хutorянська література просякнута сентиментальними плачами за минулим романтизуванням давнини, вона відображає село, як недиференційовану цілість. За центральний образ цієї літератури є образ сердобольного інтелігента, що вболіває за „меншим братом“.

На жаль, наша марксистська критика взагалі недостатньо висвітлює процес диференціації літератури про село, мало бореться проти виявів клясово-ворожих тенденцій у цій літературі. „Плугіві“ надалі треба повести рішучу боротьбу з буржуазно-хutorянською літературою, показати, як клясово диференціюється література про село.

5. Творення нового стилю доби вимагає, насамперед, глибокого засвоєння марксо-ленінської науки і на цій базі сміливих художніх шукань і експериментів, критичного студіювання літературної спадщини минулих епох, широкої теоретичної літературознавчої обізнаности письменника. Проблема стилю конкретизується в таких своїх головних складових частинах: ходожня метода, тематика, образ, жанр, стилістика, композиція, емоціональна цілеспрямованність твору і т. інш.

6. Питання художньої методи — кардинальне питання творчости. В художній методі письменника виявляється ставлення його до світу, ступінь відповідности його світогляду до об'єктивної діалектики, до діалектики нашої соціальної дійсности. Уперта робота над виробленням творчої методи, що конкретизується в стилі, — одно з найважливіших завдань і цілої спільки й

кожного письменника зокрема, Діалектико - матеріалістичний підхід до дійсності, глибоке розуміння конкретної різноманітності й своєрідності суспільних явищ на кожному відтинку часу, уміння схопити основну тенденцію процесу, отже широкий діалектико - матеріалістичний світогляд письменника й глибоке розуміння політичних завдань моменту, — ось філософська база для творчої методи письменника. Діалектико - матеріалістичний світогляд забезпечить письменника від того догматизму й пережитків народницького ідеалізму, що в чималій дозі ще трапляється у творчості усіх радянських письменників, у тому числі й плужан.

Між іншим „Плуг“ вважає за потрібне заперечити проголошення художньої методи психологічного реалізму, як стовпового шляху пролетарської літератури. Ця некритично запозичена від бужуазної літератури метода, що конкретизувалася в гаслі „живої людини“, не відповідає завданням пролетарсько-селянської літератури. Гасло „живої людини“ є гасло позакласове, воно відтягає письменника від актуальних завдань, як учасника класової боротьби змазує цю боротьбу.

Література реконструктивної доби має показувати класову людину в її перебудовній акції, у виробничих процесах, в яких людина, переробляючи зовнішній світ, переробляє себе саму а, насамперед в конкретних діях класової боротьби.

7. Щодо тематики плужани виявили себе, як активні співучасники нашого соціалістичного будівництва на селі. За доби відновного періоду плужанська творчість відбивала нові соціальні процеси на селі, боротьбу неможливістю - середняцьких мас проти куркуля, за новий побут, за нові виробничі відносини. Знайшли своє відображення в плужанській творчості й картини громадянської війни. Тут ми маємо вже не тільки художнє відображення окремих епізодів громадянської війни, а й спроби подати широкі синтетичні полотна.

8. Реконструктивні процеси на селі, процеси масової колективізації, знищення глитаїні як класи, поставили перед пролетарсько - селянськими письменниками нові великі й відповідальні завдання. З'їзд констатує, що плужани вчасно перебудували свою роботу, відповідно до актуальних потреб реконструктивної доби. Пролетарсько - селянські письменники вже взялися до відтворення реконструктивних процесів на селі, хоча треба сказати, що плужани, як і вся радянська література, ще відстають від соціалістичних темпів, не встигають йти в ногу з добою.

9. За один з найважливіших компонентів стилю є образ. Буржуазна література брала за центральний образ індивідуального героя, протиставляючи його юрбі, часто даючи йому розвиток не в напрямку до суспільства, а від нього. Пролетарсько - селянська література рішуче заперечує цей підхід, цей індивідуалізм, даючи в образах окремих персонажів образ героїчної класи революціонера - будівника. Образ соціальних груп села і міста, що згуртовані в єдиному революційно - будівничому пориві, що на наших очах перетворюють старе село, — це стрижневий образ пролетарсько - селянської літератури за доби реконструкції. Цей образ, всупереч меншовицькій теорії Переверзева, перебуває в постійній динаміці класової боротьби у постійному діалектичному рухові, і відобразити цю діалектику образу є головне завдання письменника.

10. Характер образу чималою мірою зумовляє певний жанр. Не обмежуючись художнім показом психологічного світу людей, їхнього побуту, станів їхньої свідомості (все це потрібне, але недостатнє), письменник тепер мусить у своїй творчості спускатися до бази, до виробничих процесів і відносин, що зумовлюють зміну побуту, психіки, свідомості. За один з найвідповідніших до цих літературних завдань жанрів є жанр виробничо-соціалістичний, що має такі характеристичні ознаки: 1) художній показ суспільної людини у виробничих і соціальних процесах, у процесі класової боротьби, 2) застрижневий образ є колектив — будівник соціалізму, а не окремих героїв, ізольований від свого соціального ґрунту, 3) сюжетна контрверса будується не на боротьбі індивідуальних героїв за свої індивідуалістичні інтереси, а на боротьбі суспільних клас, класових прошарків, де окремі особи є тільки репрезентанти класових інтересів своєї групи. З'їзд констатує, що плужани є одні з піонерів цього актуального на сьогодні жанру.

Але це зовсім не значить, що інші жанри, (науково-перспективний, психологічний, побутовий, філософський публіцистичний тощо) непотрібні, або зайві. Це тільки значить, що виробничо-соціалістичний жанр є один найпридатніших для того, щоб відбити всю глибинність і конкретну складність реконструктивних процесів в нашій країні, тим більше, що показ усіх боків дійсності (психологічного, філософського, побутового) цей жанр включає в себе як доконечний, але не вичерпний елемент.

11. Плужанська лірика, переживши останніми роками кризу, що позначилася на всій радянській поезії дореконструктивного періоду, підноситься на вищий щабель активного відображення нових почувань, думок і волінь класи будівника, що не тільки споглядає життя, але й перебудовує його, перебудовуючи разом свою внутрішню сутність. З'їзд ще раз підкреслює потребу рішуче боротися із залишками в ліричній творчості плужан вузько — споглядального ставлення до нашої дійсності і нової психіки, боротися зі штампами гладенького на цьому споглядальному ставленні заснованого вірша з його зовнішньою — площинним, поверховим спостереженням, втечею у красу природи, порожніми констатуваннями, старими ритмо-композиційними та образотворчими засобами. З'їзд з задоволенням констатує появу нової поезії, що відбиває нові чуття й психіку класи будівника, поезії, заснованої на активному світовідчужанні. Поширення й поглиблення діялону тематики. Відображення світовідчужання нової людини, патосу будівництва, переборення старої поетики, культура динамічного ритму й нового образу, зґрунтованого на реально-трудовій основі, — ось які завдання стоять перед поетами на сьогодні. Виробничо-соціалістичний жанр, перспективний, соціально — політичний, сатиричний, зокрема форма байки, що її створення слід підкреслити як велике досягнення „Плугу“, масова (червоноармійська, комсомольська тощо) пісня, велика епічна поема, — ось ті жанри й види, що їх надалі треба культивувати в нашій поезії.

12. Не зважаючи на велику вагу такої літературної форми, як художній нарис і досі нема докладно розробленої теорії його. Ліфовці з „Нової Генерації“, висуваючи літературу факта як основну форму, й досі не дали ні доброї теорії, ні практики в цій галузі. Література факта, яку проповідують ліфовці, як єдину функціональну літературу, не може замінити

взагалі художньої літератури. Але нарис повинен посідати цілком рівноправне місце в творчості плужан і в оцінці критики поруч з іншою художньою літературою. З'їзд закликає плужан до найтіснішого співробітництва своїми художніми нарисами у газетах і масових журналах. Добре написаний нарис з яскравим цілевим спрямуванням є прекрасний засіб агітації і пропаганди за нові форми соціалістичного життя. Письменник, збираючи матеріал для нарису, мусить добре підготуватися у тій галузі, яку він описує. Слід уникати описів „взагалі“, або йти по лінії найменшого опору, по лінії „розмов з візниками“. Всякі „поетичні“, „пейзажні“, „ліричні“ відбіги, не пов'язані органічно з викладом у нарисі, ужиті лише для „прикраси“, для „художности“ основного протокового тла нарису не досягають своєї мети, а лише надають нарисові зайвої солодкості й літературщини. Треба застерегти нарисовиків від двох скрайностей: протокового, наївно-реалістичного опису фактів надмірного захоплення літературним боком нарису (зловживання діалогу, як і пейзажу і взагалі порожньої балаканини).

Відзначаючи чималі досягнення „Плугу“ в галузі нарису, з'їзд вважає, що надалі плужани мусять у своїх художніх нарисах відбити таку тематику: колективізація, побут, класова боротьба в колективах, праця и побут сільсько — господарського пролетаріату в радгоспах, зокрема в тракторних колонах, робітничий побут, соцзмагання, будівництва велетнів індустрії, агроміст, знищення куркуля як класи, паростки нового життя й нового побуту, нові соціалістичні форми господарювання.

13. Драматична творчість членів „Плугу“ за останні роки досягла чималих успіхів саме у продукуванні п'єс для сільських і робітничих драмгуртків і робітничо-селянських театрів. Проте треба сказати, що ці ділянки творчості останнім роками в нас занедбана. Відповідні організації (головмистество, видавництва, самі письменницькі спілки і навіть Утодик) досі не тільки не зробили нічого для підвищення професійного рівня молодих драматургів, для зближення їх з театром, боротьби з халатурою, а навіть і для просунення доброякісної продукції на кін радянських театрів. У наслідок цього маємо факт залишення окремими досвідченими драмгургами праці для театрів і перехід до інших форм творчості (повість, роман),

З'їзд ставить перед драматургами „Плугу“ такі завдання: взятися до відображення сучасних актуальних тем, братися як до ширших полотен, так і до естрадного типу творів. Драматурги якнайшвидше мусять перебороти старі штампи навички, утворювати свій власний стиль, щоб остаточно позбутися впливів старої народницької школи. Драматургом треба збагатити себе не тільки на формальні знання (закони театру й драматургії), а навчитися орудувати в своїй творчості методом діалектичного матеріалізму, не спрощуючи художнього твору до сухої агітки чи до солоденької інсценіровки підручника з політграмоти. Шукати оцінки своїх творів не лише у фахової критики після надрукування п'єс, а подавати свої твори на обміркування широких робітничо-селянських мас глядачів ще до друку.

14 З'їзд ще раз підкреслює величезну вагу постійного й систематичного підвищення кваліфікації письменника. Констатує, що опанування літературної техніки, теорії літератури далеко не досить. Кожен плужанин повинен серйозно

поставитися до виявлення свого художньостилістичного обличчя. Ігноруванню упертої роботи над стилем, словом, фразою, сюжетом не може бути місця. Вся літературно-мистецька учоба повинна базуватися на глибокому засвоєнні діалектичного матеріалізму та принципів марксистського літературознавства. Відзначаючи велику роботу, що її проробила критична секція „Плугу“, з'їзд вважає за потрібне широке підтримувати й стимулювати роботу цієї секції надалі. Секція повинна втягнути в свою роботу якнайбільше плужан і зв'язатися в своїй роботі з катедрою літературознавства при Інституті Марксизму та Інститутом Шевченка. Жоден твір члена „Плугу“ не повинен пройти мимо уваги критичної секції.

15. У порядку учоби, поглиблення кваліфікації та готування кадрів, з'їзд вважає за потрібне заснувати при ЦБ „Плугу“ студійні майстерні за жанрами чи якимись іншими ознаками. З'їзд пропонує ЦБ організувати й поставити по — діловому роботу консультаційного бюро. В інтересах підготування кадрів письменників, з'їзд звертає увагу федерації радянських письменників на доконечність організації широкого консультаційного бюро при федерації та видання масового художнього журналу для початківців, де мусять взяти участь всі організації, що входять в федерацію.

З'їзд підносить свій голос за якнайскоріше відкриття в Харкові літературного вузу, що має готувати літературні кадри.

16. Підсумовуючи творчі надбання і стилеві шукання плужан, з'їзд може сказати: відкидаючи вербалістські критичні вправи над „ізмами“, канонізацію і видавання цих „ізмів“ за домінуючий пролетарський стиль, „Плуг“ близько в своїх стильових шуканнях підійшов до тих завдань, що їх ставить перед літературою наше соціалістичне будівництво.

„Плуг“ проти ідеалістичних манівців у літературі.

„Плуг“ за матеріалістичне мистецтво, що широко слугує актуальним потребам нашої великої доби пролетарських революцій і соціалістичного будівництва.

„Плуг“ за стиль, що є художня конкретизація діалектно-матеріалістичного приймання й відтворення доволишньої дійсності.

ВИМУШЕНА ВІДПОВІДЬ

О. САШКО

ШКІДЛИВА КРИТИКА

Стаття Стельмаха в № 8 „Літературної газети“ кваліфікує твір Дмитра Бедзика „Студені води“, що вийшов в дешевій бібліотеці ДВУ „Повісті та романи для дітей“, як „невдалу спробу“. Ми зовсім не думаємо, що твір Бедзика досконалий і завершений, в ньому безумовно є свої недоліки, напр. деякі місця розтягнуто, є логічні неув'язки, тощо. Але не можна підходити до твору однобічно, викриваючи лише хибі з художнього боку, та ще за зразком критики часів Третяковського: „несть моего спасения, читають его произведения“, як це робить Стельмах. Наша критика насамперед повинна брати під увагу, підкреслюючи це для читача, соціальний зміст твору. Стельмах робить якраз навпаки: він замазує соціальну спрямованість твору Бедзика і тільки на підставі формальних і до того невдалих зауважень, що просто вражають своєю безграмотністю та безпринципністю, засуджує твір в цілому. Це шкідлива критика.

Бедзик написав твір для дітей і треба сказати, що як з боку тематики так і з боку художнього виконання, попри окремі хибі, цей твір становить певне позитивне й нове явище в нашій дитячій літературі. Щодо тематики та соціальної спрямованості твору, то Бедзик перший узяв за тло своєї повісті селянський революційний рух на Західній Україні. В цілому він досить яскраво і в приступних та цікавих для дітей образах показав соціальні коріння цього руху. В творі змальовано політичну, економічну та національну неволю західно-української бідноти під тяжкою лапою польської шляхти та її підручних куркулів різної масти. Там же автор показав боротьбу цього селянства із шляхтою і ролю уніяського „апостола“, який заповідаючи своїм парафіянам „терпляче нести свій хрест“, разом з тим ретельно виконує обов'язки провокатора і агента польської дефензиви. В образі польського пролетаря тов. Володимира та в заключній сцені робітничого страйку селянський рух зливається з робітничими і йде під керівництвом останнього.

Ось принципове настановлення твору. Можна і слід спинитися на тому, як опанував т. Бедзик це завдання. На нашу думку, насамперед треба

враховувати своєрідність твору, як такого, що його призначено для дітей піонерського віку. Виходячи з цього своєрідного настановлення, треба відмітити, що Бедзик дуже цікаво зумів в ньому показати організацію й боротьбу дітей поєднавши з доказом боротьби дорослих. Він зумів оволодіти емоціями юного читача при допомозі гострого сюжету, збудованого на боротьбі головного героя повісти Андрія Чугая з польським сержантом, а потім учителем Гелгалом. Основним недоліком повісти на нашу думку, є те, що т. Бедзик захопився роботою дитячої організації і недостатньо розгорнув та показав боротьбу дорослих, зокрема партійну селянську організацію, якою керував Андрійв батько і міський робітник тов. Володимир. Це основна хиба, що трохи зменшує цінність Бедзикового твору, але не слід забувати, що більшість письменників, ще й досі гадають, що твір для дітей обов'язково мусить говорити тільки про дітей. Бедзикова спроба є цікава, вдала й нова спроба, вона є значним поступом у дит. літературі і тому зобов'язує автора працювати в цьому ж напрямку і надалі. А невдалу статтю Стельмаха треба категорично засудити і відкинути.

Тут слід згадати, що Стельмахова стаття має якийсь своєрідний нездоровий присмак. В першій частині він дає „установочку“. Йому, бачте, не подобаються герої в наших творах „які, мовляв, розбираються в політиці не гірш за партійця з десятирічним стажем“. Така думка, та ще узагальнена, у корні не вірна і політично шкідлива. Повстає питання: який герой? І де таких героїв бачить Стельмах, в яких творах? Навпаки, на сьогодні в творах для дітей не тільки герої, а й деякі автори та критики дуже поганенько розбираються в політиці. З цим явищем нам слід якнайрішучіше боротися, а не ставити в провину авторів, коли такий виявиться, ідеологічну виразність та чіткість.

Стельмах взяв „установку“ доказати, що твір вельми поганий, бо мовляв, тхне від нього агіткою. Тут не треба забувати насамперед своєрідности твору для дітей. Деяку спрощеність, аби розібратися в подіях, з чисто педагогічних міркувань в творах для дітей навіть слід припускати, аби тим самим допомогти юному читачеві, у якого тільки но формується світогляд,— про це очевидно забув, або й не знає педагог Стельмах.

Подруге, не вірне зауваження Стельмаха, що в творів Бедзика усе змальовано найтрафаретнішими літературними засобами. Розберемо Стельмахову вихватку.

„Всіх поліцаїв чомусь змальовано найчорнішими фарбами, з великими животами. Візьмемо хоча б економа. Він „здоровий чолов'яга, що відзначився на всю околицю своєю силою“...“

Поперше, нема жодного поліцаїв в повісті Бедзика з „великим животом“. Навіть сержант карного загону Гелгало (потім учитель) „довгов'язий і добре скроєний хлопець“.

Подруге, відносно найчорніших фарб, якими змальовано поліцаїв і проти чого протестує Стельмах. Та й якже їх малювати? Може Стельмах хоче бачити поліцаїв польської дифензиви, що катують зах. українських селян, якимись невинними янголятками, чи психологічно високо-ідейними натурами? Нас просто дивує, що хоче цим сказати Стельмах і чого він вимагає, та куди спрямовує письменника?

Потрете — вражає гостра неписьменність критика з „Літературної Газети“ Після фрази „всіх поліцаїв чомусь змальовано найчорнішими фарбами, з великими животами“ — зразу ж: „Візьмемо хоча б економа“. Виходить, що економ — поліцай. Дійсно „зловив купого за хвіст“ Треба запам'ятати Стельмахові, що економ, навіть у Польщі, не є те саме, що поліцай.

Далі Стельмах наводить за Бедзиком, що економ, „здоровий чолов'яга, який відзначився на всю околицю своєю силою“. Що хотів сказати Стельмах, навівши цю фразу, чи те, що економа змальовано найчорнішими фарбами, чи те, що в економа великий живіт? Такого наговорив, що й класти нікуди.

Цитована Стельмахом далі фраза Бедзика про віита Пірунчика („поважна особа, такий славний на весь повіт товстун“), аж ніяк за трафаретну та ще найчорнішу правити не може.

Шіє Стельмах трафаретний халат Бедзикові, але білими нитками, до того ж гнилими, що розлазяться.

Не подобається Стельмахові і біднота в „Студених Водах“. Вони, звичайно „виснажені і бліді“... А хіба обов'язково треба подати якихось рожевих і не виснажених? Та ще в художньому творі, який показує революційний рух експloatованих селян-бідняків на Зах. Україні, колонізованої польськими поміщиками та куркулями. Відкля такі вимоги? Здається ясно.

Далі Стельмахові не подобається герой повісти Андрій Чугай, бо він, мовляв, не витриманий художньо: то надто розумний, то дурень (про останнє на 218 стор. на яку вказує нам критик). Беремо 218 стор. і ніде не можемо стріти того придуркуватого Андрія. Хіба може в тому полягає його дурість, що передодняненого в панича свого товариша Жучка він не пізнає? Відколи це непізнання стало правити за дурість? Навпаки, тут же на цій самій сторінці і далі автор прекрасно змальовує новий образ „оновленого“ Андрія, якого тюрма навчила ще більшої зненависти до багатіїв та нової тактики боротьби з ними. Невже це дурість?

Ось і всі закиди, на підставі яких Стельмах вважає, що „Студені Води“ невдалий твір. Ці закиди і безпринципні і безпідставні і свідчать лише про безпорадність критичної думки Стельмаха.

Чим керувалася редакція „Літературної Газети“ коли вміщала такі критичні нотатки? Що це за політика, коли насичений нашим революційно-соціальним і актуальним змістом твір молодого письменника і до того перша цікава спроба в нашій дитячій літературі безпідставно заплямовується як „невдала“ спроба. На нашу думку, це наслідок літературної груповщини, провінційальної обмежености, що аж ніякого відношення до пролетарської марксистської критики не має.

Треба покласти край таким „критичним“ спробам, які тільки шкодять нашому літературному процесу.

А Стельмаху, як педагогу, що працює в прикордонній смузі (Вінниця) слід було б краще обміркувати, як такий твір, як „Студені Води“ Бедзика, гостро спрямований проти польської шляхи, використати в наших школах на Поділлі. Такий підхід до цього твору був би значно кориснішим, аніж його тенденційна, [чужа пролетарська], а тому і шкідлива „літературна“ критика.

БІБЛІОГРАФІЯ

Павло Хуторський. Золота яма. Оповідання. Книгоспівка 1930 р. ст. 78, ціна 40 коп.

„Золота яма“ — найкраще, з дотепер написаних, оповідання Хуторського. „Золота яма“ Хуторського належить до того типу художніх творів, за які мало що говорять про сюжет, композицію, стилістику і т. і. Їхня бо тема соціально-активна, просякнута бойовими сьогоднішніми проблемами, дає їм право першого місця на полиці сучасного читача. Цілком визнаючи велику соціальну роль оповідань Хуторського, ми, не зважаючи (правильніше, якраз зважаючи) на це якнайпильніше поставимося до художньої якості цих оповідань, до їхньої новелістичної культури.

Хлібозаготівлі, загострена в зв'язку з ними клясова боротьба на селі, зростання поодиноких ланок радянського апарату з куркулями, — тема „Золотої Ями“.

Насамперед, неприємно вражають в оповіданні Хуторського загальники, абстрактні твердження замість реального, образowego показу явища.

Так: „перелякані заможні кляли на чім світ стоїть Лозину, бідноту, владу всі порядки. Вони не хотіли й чути про хлібозаготівлі“. Такі ж і моралізування на цілу сторінку начрайміліції наприкінці оповідання. Підкреслювання зайві шкодять тільки творові, і масового читача одгонять від читання, а

це частенько й забуває Хуторський. До того промова начрайміліції не зачепила якраз найголовнішого конкретного сюжетного вузла - запродавства Лозини й тим ця промова зайшла ще в більший газетно-трафаретний загальник.

На першому місці в „Золотій Ямі“ — дія. Описи, характеристики, діалоги посідають, як і належить у новелі, невелике місце. Діялог — стислий, не перевантажений побутовими дрібницями. От зразок такого діалогу:

— „Ви кажете, громадянине Рекало, що в вас немає хліба. Але де ви його дівали?“

— Про який хліб ти питаєш?

— А про той, що ви його відвезли в Натягайлівку вночі чотири дні тому.

— А ти бачив, коли я його відвозив? — спитав Рекало, полотніючи.

— Бачив!

— А може ти брешеш?

— Ні, я не брешу. Я це доведу.

— Доведи“ (ст. 12).

Така ж стисла, динамічна й дія в „Золотій Ямі“.

„Олена кинулася до Миколенка й почала його виганяти з хати.

Нараз він вихопив з кишені обріза й наставив його на Кажана.

Олена зрозуміла страшну небезпеку й миттю погасила лампу. Тієї ж хвилини пролунав постріл.

Рекаленко, що весь час дивився у вікно, як тільки в хаті погасло світло й розітнувся постріл, кинувся в хату“...

Отже, на нашу думку, динамічність дії, стислість, лаконічність діалогу й найцінніше й найудаліше в оповіданні Хуторського.

Гірше — з героями. Лозина, голова райспоживспілки, п'ячить у куркуля, видає тому розписку про одержання від нього хліба, й на ранок опиняється п'яний під крамницею. Умотивування цього вчинку крім хіба, прізвища (Лозина — хитається) та поодиноких зауважень від автора не показано. Соціально-клясового обличчя Лозини не видно, не видно й конкретних фактів вияву його опортуністичності до Рекальського, так сказати, періоду. Та й у Рекала вчинки Лозини малоумотивовані і психологічна бо мотивація образами мало переконлива. Не видно глибоких матеріальних побутових, а то й родинних зв'язків Лозини з Рекалом, а тому й докази авторові не доводять. Автор схибив з соціально-клясової мотивації на біопсихологічну (та й не глибоку до того). Поведінка Лозини далі ще більше дивує своєю дивоглядністю: він знав, що п'ячив у куркуля, пам'ятав, що якийсь папірець підписував, знав про задущення Рекалами його собаки й коли Кажан висловив думку про те, що все нарobili Рекали, — „Лозина кілька хвилин не міг сказати жодного слова.

— Я б ніколи цього не додумався“.

Тут автор Лозині вклав занадто вже багато наївності!

А на перших сторінках ми читали думки Лозини зовсім іншого, бадьоро-агітаційного, піднесеного характеру:

„Це його тішило. Влада допомагала бідності й частині середняцтва¹⁾ за-

¹⁾ До речі: у цьому та й у інших оповіданнях та повістях Хуторського середняка, як активної соціальної одиниці немає. Середняк — пасивна „масова“ постать і — тільки.

сіяти озимий клин. Добре було б виконати й хлібозаготівлі“.

Зовсім штамповано, поверхово подає Хуторський і бідняків. Найактивніший бідняк — „найобдуртіший з гурту“. Другий незаможник — „на прізвище Біда, який сам бідував“.

Доводити, що „найобдуртіший одержкою“ не обов'язково є то незаможник, — не годилося б, азнаючи способи маскування куркуля, навіть шкідливо.

Сугестивна характеристика дієвих осіб теж не вдається Хуторському: „низенький, білявий і молодий“, „вищий, з похмурим обличчям“, — занадто загальні, нехарактеристичні риси, щоб за ними можна було побачити реальні постаті.

Не щастить Хуторському на літературних портретах. Тепер розгляньмо найголовніше: як автор умотивовує окремі ситуації, окремі вчинки героїв. Мотивація в нього більше дійова, авантурницька (де він, доречі, й сильніший), а лише інколи психологічна. Ми вже згадували про маломотивовану випивку Лозини. Такий ж маломотивований і момент, коли Рекаленко йде до цегельні, де застає Кажана з Оленою. Пішов же Рекаленко того, що його „опанував неспокій“. Щоправда, до цього мотиву приєднується ще негода, але, загалом, мотивація й мало-виправдана й, навіть, містична.

Гарно подано моменти відтягання „Золотої Ями“ від першого місяця до другого, хоч через недостатній опис провалля невиразно умотивовано ув'язнення там незаможників куркулями. Не погано подано й натяки „якийсь чоловік“ на ст. 45. Цей чоловік, як потім виявилось, і став за розв'язку. Ім'я Миколаєнка потім кілька разів повторюється, й це надає його постаті особливій таємничості, хоч потім автор передчасно й розкриває його участь у вбивстві Кажана, й тому останній

лист не стає читачеві якоюсь несподіванкою.

Оголошення, записка складені не вдало. Так, у оголошенні закликається виявляти злісних утайників хліба анонімними листами. А далі — виявленням в першу голову буде видано допомогу. Виходить нісенітниця: дадуть допомогу, — довідаються, хто виказав; викаже анонімно, — кому ж давати допомогу? Олена подає анонімну записку, де не викриває сховища, а закликає Кажана до себе, — ц. т. викриває свою анонімність. І оголошення й записки в натурі могли бути, та це нас мало тішить, бо: 1) занадто літературно складено ці листи, 2) автор не використав цих листів, щоб посилити авантурно-пригодницький характер новели, підсилити заінтересованість читача, а не дивувати його абсурдністю.

Лозина, одержавши підкидного листа, „пригадує, де він бачив таке письмо. Та дарма пригадував, бо пам'ять його зрадила“.

Лозина ж не міг знати письма, бо рекалову записку (п'яний) бачив значно пізніше. Якщо ж Лозина раніше знав Рекалів почерк, то немає ніяких попередніх вказівок, а це ж дуже важливий момент для сюжетної лінії.

За неумотивовані моменти ми б вважали появу матері Миколенка. Вона весь час слухала на печі змову сина з Рекаленком, вкінці навіть обізвалася, а потім не вживає ніяких заходів, щоб виправдати сина. Так само й з Рекаловим хлібом: умівши заховати його зпід носа незаможників, Рекало не догадався переховати мішки по арешті Миколенка. Малодоказова й пасивність міліції, бо причин заарештувати Рекало було досить й до останнього моменту.

Хуторський, як і всякий новеліст, вживає фалшивих ходів, фалшивих мотивів, щоб заплутати читача й одве-

сти його увагу від головного, а потім здивувати нежданістю. Комсомольці кілька ночів під дощ вистерігають куркулів. Читач сподівається на якусь нічну тривогу, але комсомольці „другої й третьої ночі теж нічого не висиділи“.

В гамазєї, де зсипають заготовлений хліб, поламана підлога. Ця поламана підлога зустрічається далі ще раз і заінтриговує читача. Потім виявляється, що підлога ні до чого, бо хліб можна забрати й дверима. На карб авторові треба поставити те, що він не достатньо глибоко використовує фалшиві моменти й тільки, уважно читаючи, помітиш їх.

Новелістичній композиції „Золотої Ями“ дуже шкодять штамповані вирази: „хижий“, „очі їм горіли рішучістю й завзяттям“, „на очі насувалися волохаті брови“, „старанніше заховав під волохатими бровами сірі очі“, „Кажан чорніший від ночі“ і т. і.

Мова героїв, документів, а то й самого автора часто скидається на канцелярські обіжники та на непотрібні додаткові пояснення.

„Громада звернулася до відповідних організацій, щоб Рекала покарали якнайсуворіше, а підчас чергових перевиборів правління товариства (на весні) на голову кооперації обрали Кажана.“

Справа ж заготівлі хліба знову налагодилась“.

Окрім діловодної конструкції фрази, неприємно вражають дужки. Ну, що нового дає авторове сутоофіційне пояснення про те, що перевибори були весною, а не, наприклад, влітку? Говорячи про те, що поранених вмістили до лікарні, автор знову ж у дужках додає „(в районі)“. Це, — безумовно, прикрі стилістичні зриви.

Ведмежу послугу Хуторському зробив Фрідкін: карикатурні постаті під кооператора з „Червоного Перцю“ аж

ніяк не пасують до серйозного задуму „Ями“. Якщо куркулів, може, й годилося б так шаржувати, то що це за малюнок на 41 сторінці? Це ж бандити з сокирами, а не активісти - незаможники! Такі малюнки на селі відіграють, безумовно, шкідливу роль і подавати їх було не слід.

Оповідання з сучасною тематикою, наповнене активною дією, стислим динамічним діалогом, автор набагато знецінив літературною невправністю, стилістичною недоробленістю. Та автор молодий і ще вчиться.

А. Ярмоленко

П. Загоруйко. Дві сили. ДВУ — 1930 р. ст. 92. Ціна 45 коп. Тираж 5000.

Третя збірка оповідань Загоруйкових, що обіймає собою літературну продукцію останніх двох років, власне не додає чогось нового до його літературного обличчя, не становить якогось нового відмінного етапу і різниться від перших хіба тематично. Як що в збірці „По той бік греблі“ автор описував галицьке село Західної України, то у „Двох силах“ він подає наше радянське село на Поліссю. Проте художній виклад, композиційні засоби „Двох сил“ не різняться особливо від першої збірки. Хтось із попередніх рецензентів цілком влучно характеризували Загоруйка, як наслідувача Стефаникової імпресіоністичної школи, — цеж саме до певної міри можна прикласти й до рецензованої збірки „Дві сили“. Там (у першій збірці) ми бачили глухе галицьке село погрузле в забобонах, застрашене й повите темрявою під п'ятою польсько-поміщицького чобота. Часами подибуємо несміливі ознаки протесту, зародки революційної свідомості мас, що цілком виправдується тією загально-політичною ситуацією, що в ній перебуває Галицька Україна.

Таке ж глухе поліське село, погрузле

в забобонах („Пристріт“ — „Дві сили“ і т. і.) пізнаємо й у „Двох силах“: „І жило, ниділо село, закинене серед лісів, серед болот грузьких, аж поки до села не повернувся Федір Шлейка, що давно колись був забраний на війну...“ (ст. 51) Приходять збуджені революцією ці Федори, Ликері, і в глушині польських сіл розпочинається клясова боротьба. І зображенню саме цієї боротьби поміж темним реакційним селом і його молодого новою частиною автор приділяє свою творчу увагу.

Бачимо одну характеристичну рису, що червоною ниткою проходить крізь усеньку збірку: майже в усіх семи новелях центральними персонажами, так би мовити, героями — є жінки. Звідціля угадуємо творчий задум авторів — показати в художніх образах жінку, на різних етапах її громадських і побутових взаємин: жінку — протестантку супроти забобонів сільського патріархального побуту, жінку - активістку, що веде перед у громадському життю села й керує тією боротьбою „двох сил“, або, певніше, клясовою боротьбою на селі. Це надає усенькій збірці ще більшої специфіки тематичної, так би мовити, „жіночих оповідань“.

Різно підійшов автор до змалювання портретів своїх героїв і не одинаково вони йому удалися. В частині оповідань жінка — це забита затуркана істота з покірною тихою вдачею, що так чи інакше терпить від деспотії чоловіка чи батьків і навіть не підносить голосу протесту. Такі — Василина з „Пристріту“, що її куркулєнко-п'янчуга заразив на збурицю, й від ліків баби-шентухи вона позбувається очей — сліпне. Подібна до неї Івга („Пакет“), що її душить чоловік - нелюб - куркулєнко, змушений перед тим побратися з нею щоб уникнути від „аліментів“. Така

Секлета („Мати“), що терпить покірно знушання свекрушині, до того, що та (свекруха) душить її дитину. В даному разі можна з певністю констатувати, що Загоруйко продовжив безкопечну галерею портретів Української (а може й світової!) жінки-страдниць всепокірної і всепрощальної, опоетизовану й увічнену в нашій народницькій літературі дореволюційної доби.

Друга галерея жіночих портретів відмінна від першої. Це жінка, що у неї вже прокидається свідомість своїх прав громадських. Вона приглядається до боротьби „двох сил“ і хоч зразу несмислово (Мотря — з „Пожежі“) пробує й собі ставати до цієї боротьби, щоб згодом активно вести у ній перед (Василина з „Ранку“ та Ликеря — „Перемога“).

Проте, усі портрети обох галерей зокрема поміж собою, так і поміж обома галереями, дивовижно скидаються оден на одного наче всі вони мальовані майже однісенькими фарбами із ранше заготованого макету. Усі вони бліді і схематичні, видумані, маложиттєві. Це що стосується героїв, так би мовити, „позитивних“. Тоді коли ворожа сторона — „негативні“ соковитіші і більш скидається на живих людей.

В чому ж „секрет виробництва“ питає читач як і ми питаємо. Спробуємо відшукати його.

Треба сказати й відзначити як позитивну рису збірки, що автор у своїх оповіданнях зачіпає безперечно глибоко актуальні й болючі проблеми сьогодняшнього села. Хоча б і та „аліментна“ справа, що закінчується іноді трагедією („Пакет“), родинний побут („Дві сили“ — „Мати“) питання колективізації соц. змагання („Перемога“).

Видно із всього, що автор знає краще старе село, принаймні доби післявоєнної, знає непогано родинний уклад, взаємини сімйові й клясові, і далеко

гірше знає другу фалангу отих „двох сил“, цебто елементи радянські, соціалістичні. Саме тому на нашу думку й портрети усіх куркулів і куркуленків, бабів Парасок і Палажок (Пацялуйчиха з „Мати“) хоча й від них пахне набридливими штампами, соковитіші й дуже подібні до живих людей. Що ж до їхніх антиподів, то вони ніби зіткані з прозорого повітря. Звідциля й брак психологічної мотивації та обгрунтування вчинків дієвих осіб. Ось хоч би тип комсомолки з колективу „Червоний прапор“ Ликері Кравчукової. На нашу думку тип комсомолки авторові не удався і взагалі це оповідання найслабіше. Власне чи й можна його вважати за художній твір? Скоріше це газетний матеріал, що популяризує справу соцзмагання в колгоспах і вміщення його у збірці нічим не виправдаєш.

Перед цим ми говорили, що автор зачіпає у своїх творах тему колективізації. Мусимо іще раз підтвердити, що він її саме „зачіпає“, але аж ніяк не показує і не розв'язує.

Наведемо низку прикладів „колективізаторських“ авторових. Почнемо з „а“. Беремо оповідання „Пригадала Куня (Василина — А. Т.) і замислилась. Вчора ходила з ним до сельбуду, читала там. (що? А. Т.) Іван розказував їй про колектив. Говорив, що нетерпляче чекає весни, підговорює бідноту, щоб об'єдналася. Збирає гроші. Оце навіть їздив до міста розпитував про трактора. Казав, щоб уговорила батька йти до колективу...“.

Цією авторською сентенцією вичерпується усе навколо питання колективізації. Далі він про неї жодним словом не згадує. Постає питання: навіщо потрібний був йому цей зайвий деталь, що в подальшому розгортанню дії не відіграв будь яку роль?*

Ідемо далі. В оповіданні „Дві сили“ на ст. 70 подибуємо: „моя Ялисавета герой—член сільради. Всі відмовились, а вона ні,— з погордою (? ! А. Т.) вмішався Кузьма, киваючи на жінку. Лікнеп кінчила,— навчилася читати (ясно ?), тепер газету випикуємо. А в сельбуді всіма молодими заправляє. Там тобі шовечора такий бабком, що й не підступись. Баби (?); а колектива хочуть організувати.“

В оповіданні „Пожежа“ на ст. 61 „Федір заклопотано ходив по селу з хати до хати. Підбивав бідноту зорганізуватись, виступити спільно, разом з цим агітував за колектив, що от-от мав заснуватись...“

— „Мати“ ст. 89: — „Повернеться думала, (секлета А. Т.)— відділимося (?) ми від матері й аж тоді легше дихатиму.— А десь в глибині у грудях думка така приваблива-хороша.— А може ще кілька бідняків пристане, то організуємо колектив...“

В усій попередній поведінці Секлетиній не було аж нічого гірко, що хоча б нагадувало чи передбачало, що ця неспівзвучна затуркана молодичка візьметься організувати колектив!

І нарешті в оповіданні „Ранок“ на ст. 35 найблискучий перл колективізації: „Дурний я був... Степан на хвилину замовк потім підвівши голову, додав: А до колективу сьогодні ж запишусь!..“

Ми зумисне так старано виписали оці колективізаційні перли, і нам здається, що коли б із згаданих оповідань ці вставки повиймати й замінити їх відповідними закликами організувати замість колектива т-во „Друзі дітей“, „осоавіяхем“ „Дитячі ясла“, Т-во „Геть неписьменність“, „Автодор“ то ці вставки аж ні трохи не порушили б єдності згаданих оповідань лише надали б їм специфіки спеціального призначення—це були б

оповідання, автодоровські, осоавіяхемовські і т. д.

Про що це каже? Не про що інше, як тільки про те, що автор не спромігся подати нам чітку і барвисту картину сучасного села зі складним плетивом, клясової боротьби, саме через необізнаність ґрунтовну з соціальними процесами на селі, неуміння синтезувати окремі епізоди, надати їм яскравого художнього образу й що у всіх оповіданнях згадані посилання на колективізацію приточені лише задля ідеології, йосучаснення застарілої тематики.

Іще спадає на очі якесь келейне, християнсько-всепрощальне настановлення деяких персонажів. Приміром хоч би й „Двох силах“ на ст. 71—73—77—78—подибуємо цілу низку таких „всепрощальних“ сентенцій як і „Бідна мама, бідний тато, на них немає чого сердитись, (це за те, що охрестили її донечку!) вони невинні, бо старі, як оці дуплясті верби... Не розуміють, що багатії вороги наші. Вони ж невинні,— зашепотіли губи.— Вони вмирають, як оті старі верби над річкою. Вмирають темні, спрацьовані й нехочуть нічого розуміти. і т. д.

Дивно, як світогляд авторів поєднує дві такі протилежні концепції—всепрощального толстовського непротиставлення злу, й суворий закон клясової боротьби, що не знає сантиментів, що автор і сам заперечуючи першу концепцію показує в оповіданнях: „Пакет“ й „Дві сили“. Цебто, як от самі „старі дуплясті верби“ умираючи намагаються раніш „умерти“ свого клясового ворога...

З мовою не краще як і в перших збірках. Частенько подибуємо неправне вживання таких позицій:—„жінки“ замість „жінчин“; „постать Степана“— „постать Степанова“, „пронизуючим поглядом“— замість „пронизли-

вим поглядом"; „Василина вела бесіду"—(про Ленінові заповіти)—замість „розмову", „доповідь" то що; неоправно прийменникові позиції „по"— „по справі" замість „у справі"; „урівноважила себе" замість „опанувала себе"; клична форма „Ликерю" замість „Ликеро!" .

Які ж маємо зробити висновки? Збірка безперечно з погляду художності слабша за попередні.

Чи треба писати про це, що пише т. Загоруйко?

Безперечно треба. Але чи можна так надалі писати? Що до цього мусимо сказати, що це має бути його остання збірка так написана.

Глибше вивчення соціалістичних процесів у нашому селі, синтезування їх, відштовхування рішуче від натуралістичних зривів, „баб Парасок і Палажок"— ось продукція, що її мусить давати письменник селянський за реконструкційної доби.

Андрій Текучан

ХРОНІКА

В Центральному Бюрові „Плуга“

З червня б. р. відбулося засідання Центрального Бюро „Плуга“ разом із харківською групою плужан, на якому вирішено низку організаційних питань. Зроблено розподіл обов'язків між членами ЦБ і схвалено робочий апарат ЦБ назвати президією ЦБ, що складатиметься з трьох товаришів: голови й двох секретарів. До президії обрано на голову Пилипенка С. В., на секретаря в організаційних справах Штангея В. і на секретаря в справах творчих „Плуга“ Панова А.

Затверджено кошторис на 5 місяців: (травень, червень, липень, серпень і вересень), на суму 1901 карб. До статей витрат по організації намічено витратити на консультацію початківців 350 карб., на пленуми „Плуга“ 400 карб., „Київ - Плугів“ 100 карб., німецькій секції 50 карб. на оргвитрати. Решта на господарчо - організаційні справи та оплату робітників ЦБ.

т. Штангееві доручено скласти орієнтовного кошториса на 1930 - 31 рік по спілці на суму 10000 карб. та кошториса на журнал „Плуг“ із розрахунку 8 авторських та 10 друкарських аркушів. До кошторису журналу ухвалено внести збільшену суму на гонорар.

Президії ЦБ доручено проробити ближчими днями статута спілки й оформити його. Стенограми V з'їзду

„Плуга“ опрацювати має також президія ЦБ за червень м-ць. Стенограми повинні вийти збірником на 10 друк. аркушів. Резолюції з'їзду про творчість плужан доручено опрацювати т. Зайцеві і надрукувати в № 6 „Плуга“.

Наприкінці ЦБ заслухало звіт т. Божка С. про подорож і літературні виступи на Запоріжжі ударної бригади, що їй виділено було V з'їздом „Плуга“, в складі А. Головка, С. Божка, П. Хуторського, П. Загоруйка, Ю. Лавріненка, В. Зайця, О. Шиманького та представника ВОКПу А. Богданова. З цього приводу ЦБ ухвалило:

„Вважати, що бригада, виділена п'ятим з'їздом „Плуга“ для прийняття шефства над радгоспом № 20 та для літ. виступів на Запоріжжі, своє завдання виконала цілком. Зокрема щодо шефства над радгоспом № 20 — доручити ЦБ „Плуга“ тримати постійний зв'язок з радгоспом № 20. Для цього потрібно:

1. Надіслати до радгоспу на ім'я робочокому товариського листа з проханням давати кореспонденції про хід культосвітньої та господарчої роботи в радгоспі для журналу „Плуг“.
2. Влітку надіслати до радгоспу т. Панова для живого зв'язку й культроботи.
3. Під час жнив організувати з письменників — плужан другу ударну бригаду.
4. Надіслати до радгоспу бібліотечку на суму 25 карб. переважно з творів членів

„Плуга“. 5. Вислати щомісяця на радгосп по 5 примірників журналу „Плуг“.

В поточних справах розглянуто заяву т. Вовка П. про вступ до „Плуга“. Ухвалено зібрати про т. Вовка повніші відомості щодо творчості, запросивши його надіслати усі свої друковані твори.

Крім того на засіданні ЦБ „Плуга“ організовано дві бригади,— одну до м. Луганського, в складі Божка, Панова та Гжицького і другу до с. Пролетарського, в складі Штангея, Ярмоленка, Годованця, Орісію й Хуторського.

Подорожі та літвиступи „Плужан“

т. Штангей В. разом з Гаском М. та головою правління ДВУ т. Річицьким наприкінці травня відвідали м. Луганське, де пробули три дні. За цей час товариші брали участь в конференції читачів, відвідали паровозобудівельний завод ім. Жовтневої Революції і по цехах провели літературні виступи. Також було влаштовано літературний виступ в саду металістів. Після ознайомлення з культурно-освітніми установами та виробництвом письменники повернулися до Харкова.

9 червня ц. р. на запрошення профкому Харківського Геодезичного Інституту письменники Штангей В. Ф., Хуторський П. і Ярмоленко А. від „Плуга“ та Гаско М. від ВУСППу влаштували літературний виступ у с. Пролетарському Зміївського району. На літературному вечорі були присутні, крім місцевих селян, ще й студенти геодезичного та агрономічного факультетів геодезичного Ін-та, які зараз перебувають на практичній роботі в своєму учрадгоспові. Зустріч письменників із селянством та студентством була тепла й щира. Доповідь про сучасну літературу та завдання радян-

ської влади й партії в нашколбудівництві зробив т. Ярмоленко. Після доповіді зачитали свої твори письменники Штангей, Хуторський та Гаско.

Вечір селянської літератури в К. І. Н. О.

На багатолюдних зборах літгуртка при Київському ІНО, з присутністю активу студентства літвідділу, було заслухано доповіді Вовка П. — „Перспективи селянської літератури“ і Косарика — Коваленка — 5 зїзд „Плуга“.

У доповідях було підкреслено всю важливість, яку набуває література для села в часи його реконструкції, зріст селянської літератури, та роль письменника селянського, як пролетарсько-селянського, що бере орієнтацію на революційне селянство: наймитство комуні і радгоспи в основному.

Жваві дебати викликало питання специфічності селянської літератури й письменника. Дехто з т. т. розуміє селянську літературу, як щось окреме від пролетарської. Другі загинали ще більш „ліворуч“, доказуючи, що „селянська література вмерла“, що, мовляв, ніякої абсолютно специфічності вона вже сьогодні немає. Товариші забували про те, що ми живемо ще в перехідну добу, коли на селі є колгоспник і індивідуальний господар і навіть куркуль. У ліквідації рештків куркульства, в переробленні психології селянина „одиначки“ і мусить відіграти величезну роль селянська література.

З цими аргументами і погодились збори, за винятком декого з „Молодняківців“ і одного товариша, що принципово не хотів відступити від своїх поглядів, нічим їх не обгрутовуючи.

Збори особливо підкреслили розрив нашої пролетарської організації письмен-

ницької з „Плугом“, не уважав заставляння до селянської літератури, невірну позицію взятую київською літгазетою і замовчування київською пресою V з'їзду „Плуга“.

Панас Відомий

Лист запорізького окрпаркому

До Центрального бюро Спілки пролетарсько-селянських письменників „Плуг“. Копія—Державному Видавництву України.

Культпроп Запорізького окружного партійного комітету цим повідомляє вас, що бригада „Плуг“ в складі т. т. Сави Божка, Андрія Головка, Павла Хуторського, Василя Зайця, Пилипа Загоруйка, Андрія Шиманського, Юрія Лавріненка й російського письменника Олександра Богданова, відряджена вами 13/V—30 р. протягом 6 днів працювала: 3 дні на Дніпрельстані й 3 дні в м. Запоріжжі.

Протягом цих днів письменники виступали з доповідями та читанням своїх творів у таких місцях—ділянках роботи:

На Дніпрельстані: 1) Дніпрозаводбуд; 2) мостовий перехід (на Хортиці); 3) центральні механічні майстерні; 4) гідро-технічні розробки на правому березі; 5) майдан „А“, поле Дніпробуду й грабарів, що провадять земельні роботи на місці будівництва Дніпрозаводкомбінату; 6—7) по червоних кутках земельно-скальних; 8) на робітничих курсах підготовки до ВТУЗів; 9) в політехнічному інституті; 10) в девятирічній трудшколі п. берега; 11) на книжковому базарі в Кічкасі.

Доповідями, читанням творів і розмовами в зазначених місцях охоплено біля 6000 чол.

У м. Запоріжжі—протягом 3-х днів письменники виступали: 1) в цехах машино-будівельного заводу „Комунар“; 2) в цехах паротяго-ремонтного заводу; 3—4) на заводі „Інтернаціонал“ та на заводі № 29, а також по клубах; 5) в спільці металістів; 6) в спільці залізничників (клуб ім. Дробязка); 7) в клубі будівельників—на ювілейному вечорі з нагоди п'ятиріччя газети „Дер штерн“. По школах: 8) в машино-будівельному технікумі, 9) у педтехнікумі, 10) у машино-будівельному інституті, медпрофшколі та радпартшколі.

Письменники взяли участь в оздоровчій кампанії по місту Запоріжжю серед дітей дошкільного й шкільного віку, виступаючи на масових дитячих ранках і в південному та мійському садах.

З 5—8 годин вечора два дні підряд письменники обслуговували книжковий базар.

У результаті письменницька бригада „Плуга“ 14-ма своїми виступами в м. Запоріжжі охопила 10.000 чол., а разом з Дніпрельстаном бригада „Плуга“ обслужила понад 16.000 чол.

Поруч широкого охоплення робітничої маси,—культпроп ОПК відзначає самий спосіб роботи цієї бригади „Плуга, що не носила туристсько-рекламного характеру. За вступними політичними промовами керівника бригади т. С. Божка, проводили бесіди та лекції критики „Плуга“, т. т. В. Заєць і Ю. Лавріненко. Перерви між виступами всі письменники використовували для живого безпосереднього зв'язку з масою (бесіди й відповіді на запитання) та для консультації робітничих початківців.

Підсумовуючи все це, Культпроп ОПК висловлює побажання, щоб письменники-плужани й надалі відвідували Запоріжжя, особливо соцсектор

на селі, бо така широка масова робота письменників сприяє мобілізації уваги широких кол робітництва до питання культурно - національного будівництва й зокрема до української національної літератури.

Переведену плужанами велику роботу, популяризацію й продаж плужанської літератури можна було здійснити на Запоріжжі дякуючи лише фінансовій підтримці з боку місцевої філії ДВУ, організації книжкових базарів та виставок філією, як у місті, так і на Дніпрельстані.

1 червня 1930 р. Завкультпропом ОПК — Миколою.

За консолидацію пролетарско-крестьянской літератури

Первая Московская Областная Конференция Всероссийского Общества Крестьянских Писателей горячо приветствует Всеукраинское Об'единение Крестьянских Писателей „Плуг“.

Конференция поддерживает пожелание съезда писателей „Плуг“ о создании Всесоюзного Об'единения Крестьянских Писателей, которое сможет возглавить руководство работой братских организаций Крестьянских Писателей всего СССР.

Об'единив свои силы, будем твердо идти по пути, завещанному В. И. Лениным, участвуя в повседневной работе по социалистическому переустройству деревни, ни на шаг не отступая от генеральной линии ВКП(б)!

1 июня 1930 г. Москва.

По поручению конференции
президиум.

Лист радгоспу № 20 на Запоріжжі

Дорогі товариші шефи!

Хоча ви і дуже чуткі, добре розумієте людські настрої та переживання, але ж я не знаю, чи зможете ви собі

увияти ту радість з приводу ваших листів, які ми одержали від тов. Сави Божка. Перш за все ми переконалися, що ви зовсім неподібні до тих багатьох відвідувачів, які до нас часто-густо приїздять, обстежують, вивчають одні хвалять, другі журять та барським тоном читають нотації, деколи дещо обіцяють, а потім від'їзжають і про все забувають.

Ви не забули. Це саме головне. Приїхавши до нас запросто, по - братерськи як рівні з рівними побули, зазнайомилися з нашим життям таким, як воно є, обіцяли допомогти і дійсно допомогли. Незалежно від того, чи вдається і вам перебороти нерухомість окремих апаратів, від яких ми залежимо, чи ні, але ж вже саме те, що ви негайно ж, не зволікаючи ні жодної хвилини звернулись до Наркомзему і почали висвітлювати в пресі наші потреби, — це нас бадьорить в нашій роботі, це зміцнює нашу певність, що ця допомога, цей звязок з'явиться найкращим засобом до переборення наших труднощів у господарюванні.

Дорогий тов. Б о ж к о, той простий братерський, дружній тон, з яким ви пишете, — такий близький, такий дорогий, що і вислову немає. Словом, я радий, що знайшов людей, у яких немає ані краплини того обридлого проклятушого бюрократизму і панськості, які так часто віддаляють рідних по духу людей один від одного, і до того ж шкодять нашій спільній праці.

Що в нас робиться? — Після вашого від'їзду їздив я до Харкова, доповів своєму начальству про стан господарства і про стан наших технічних сил. Всі співчують, всі переконані, що становище у нас скрутне, але ж і там апарат досі ще так слабо з'організований, так мало зацікавлений дійсним життям степу, що поставити рубя питання про негайну допомогу вряди чи

зможе. Була там нарада багатьох заводючих радгоспами, три дні говорили, багато обіцяли, а повернувся і зразу ж почуваю, що там багато вже забули того, про що говорили. Тракторів і досі ще немає. Звернувся до місцевих машино-тракторних станцій, обіцяли допомогти скосяти 3998 га озимини. а решту чим убирати буду,—ще не знаю! Молотарок п'ять прибуло, а решта кажуть ще не готові на заводі, будуть чи ні,—ніхто не знає, а їх нам потрібно 15-ть. Батрачня наша готується до уборки завзято. На 15 червня збирається конференція для переобрання робіткому, де буде стояти питання і про уборочну кампанію. В полі все росте, аж шумить, мільйон пудів хліба буде! Робітники запевняють, що лицем в грязь не вдаримо, уборку проведемо на всі 100%.

Ваші листи і дописи розсилаю по колонах. Зашумить степ про вас, дорогих наших шефів, як про найкращих друзів! Уявляю собі, як ми зустрінемо вас вдруге, коли здійсниться наша надія, що ми вас дочекаємось, як ви обіцяєте, на перший сніп!

Завітайте ж до нас, дорогі гості, раді вам будемо завжди!

Шум тяжкої, але ж радісної праці, поєднаний з музикою ваших пісень та творів, дасть прекрасну музику радісного бадьорого буття!

Привіт всім від усіх нас.

З доручення товаришів Я с с а н

Пленум ВУСППу

Наприкінці травня п. р. відбувся І-й поширений пленум Всеукраїнської Спілки пролетарських письменників ВУСПП. Реконструкція господарства нашої країни натурально й перед літературними організаціями ставить руба питання подальшої роботи на новому етапі. Так зване перешику-

вання літературного фронту у ліву руч з'обов'язує кожную літературну організацію переглянути дещо зі своїх попередніх позицій, де на що зробити наголос. В даному разі пленум найбільшу увагу приділив (доповідь т. І. Ле) питанням масової літературної роботи на підприємствах, фабриках і заводах і взаєминам з літературними організаціями за даної ситуації. Пленум, що треба привітати, відбувся під гаслами широкої самокритики. Пленум визнав, що саме ця масова робота найбільшій прорив у роботі ВУСППу. Бо масова робота дуже тісно зв'язана з проблемою кадрів яка на сьогодні, коли „Молодняк“ оголосив себе самостійною пролетарською організацією, а не „возрастною групою“, є найболючіше місце усіх літературних організацій.

Пленум визнав за потрібне похвалити й поглибити масову літературну роботу, приділити більше уваги нашім секціям (єврейській, російській), тощо. Пленум висловився за потрібне перебудувати усю (ВУСППівську) роботу, відповідно до нових завдань посилити поповнення організації робітниками, літературними початківцями, і тому визнав за потрібне провадити систематичну роботу з літературними гуртками на підприємствах й керувати ними, утворити консультаційні бюро для початківців і т. інш.

Пленум визнав окремі помилки теоретиків ВУСППу, щодо масової роботи (хоча б те, що „Пролітфронт“ перший почав розгортати масову роботу на заводах, О. Ш.) й питання до взаємин з літературними організаціями. Тому й не дивно, що такої гостроти набрало на пленумі розв'язання подальшого співробітництва з „Новою Генерациєю“, що останніми часами нібито бльокувалася з ВУСППомі нібито навіть

збиралася вступити усією організацією до ВУСППу.

Пленум показав, що застереження й певні вимоги, зроблені свого часу деякими керівниками ВУСППу (Див. статтю т. І. Кулика, „Конечна умова“, „Комуніст“ 13 квітня 1930 р.) й були цілком слушні й на нашу думку (О. Ш.) цим самим ствердили, що в попередній тактиці керівних органів ВУСППу в справі блоку з цією попутницькою організацією він (ВУСПП) був припустився деяких помилок.

Це наяно ствердив виступ представників „Нової Генерації“, т. М. Семенка, Ол. Полторацького й інш. Погляди, висловлені т. Семенком, пленум визнав за: негідну спробу ревізувати лєнінську політику партії в національному питанні, зревизувати усталений і вироблений погляд марксистського літературознавства на початки поживтневої пролетарської літератури — Пленум розцінив виступ т. Семенка: — „як антипартійний, як виступ анархіста - футуро і категорично його засудивши пленум звернув увагу на кончу потребу посиленої виховної роботи серед попутників.

Таким чином бачимо, що „Конечна умова“, виголошена у статті т. Куліка „Новою Генерацією“ була не лише з'ігнорована, а навіть узята під обстріл футуристичних бумерангів політика партії в національному питанню. Пленум мусив реагувати на це відповідним чином у своїх резолюціях, саме, що: „Нова Генерація“ що далеко стоїть від правильного розуміння, шляхів пролетарської літератури і всього національно-культурного процесу на Україні. Хвости футуризму, старі ідеологічні помилки, люмпенсько-анархістичний підхід до мистецтва, нігілізму національному питанню, нерозуміння

лєнінської політики партії, формалізм у підході до мистецьких, зокрема літературних явищ, механізм в ідейно-мистецьких концепціях деяких теоретиків — членів „Нової Генерації“, ще тяжать над керівниками організації і тягнуть їх до збочень від генеральної лінії пролетарської організації. Виходячи з цього, пленум вважає за неможливе далі обговорення питання про консолідацію шляхом вступу „Нової Генерації“ до ВУСППу. „Пленум ухвалив, що секретаріат ВУСППу має персонально залучити окремих членів „Нової Генерації“ до ВУСППу.

Пленум заслухав велику доповідь наркома освіти т. М. О. Скрипника про сучасну літературну ситуацію й привітання від літорганізацій: „Плуга“, „Пролітфронт“, „Молодняка“, „Західної України“, техно-мистецької групи „А“ й „Нової Генерації“ та від літгуртків заводів „ДЕЗ“, „ХПЗ“, „Серп і молот“ тощо.

Пленум звернув увагу на кончу потребу очистити організацію від непевних елементів й утворив спеціальну комісію, куди й запрохує надсилати усі матеріали. До ради ВУСППу обрано таких товаришів:

І. Микитенко, І. Кириленко, Б. Коваленко, І. Кулик, В. Коряк, І. Ле, П. Усенко, С. Щупак, Я. Городської, І. Фефер, В. Сухино-Хоменко, Г. Овчаров, Е. Гірчак, А. Ключья, М. Терещенко, Л. Первомайський, Ю. Зоря, А. Дикий, М. Новицький, Г. Баглюк, В. Миглюк, Г. Шишов, Є. Вікторов.

На відповідальних секретарів ВУСППу обрано т. т.: І. Микитенка, І. Кириленка, Б. Коваленка.

До редакції журналу „Гарт“: т. т. І. Кулик (відповідальний редактор) І. Микитенко, І. Кириленко, Б. Коваленко, В. Коряк, Г. Овчаров, С. Щупак. О. Шиманський

Повідомлення спілки революційних письменників „Західня Україна“

Управа спілки „З. У.“ повідомляє, що на засіданні 27 квітня 1930 р. виключено з членів спілки революційних письменників „Західня Україна“ Василя Атаманюка за:

а) Злочинно недбайливе ставлення до обов'язків, як уповноваженого видавництва „Західня Україна“.

б) Склонче й неестичне поведіння в організації.

в) Зв'язок з право-попутницькими елементами і відрив від революційних письменників як членів „З. У.“, так і членів інших літературних угруповань.

г) За розповсюдження „теорій“ про потребу ліквідації спілки „З. У.“.

Ця постанова в порядку погодження зі всіма членами управи спілки „З. У.“ ще раз підтверджена на засіданні управи 14 травня 1930 р

Голова М. Ірчан.

Секретар І. Ткачук

Цю постанову надсилається до відома й надрукування в органах: ВУСПП „Молодняк“, „Пролітфронт“, „Плуг“, „Нова Генерація“, Група „А“, „Пролетарська Правда“, „Літературна Газета“.

Плужани за роботою

Алешко В.— півроку жив у комуні ім. Леніна на Сумщині. Написав низку поезій, нарисів, оповідань з побуту комуні. У видавництві „Плужанин“ днями виходить збірка оповідань „Земля парує“. В ДВУ (мас. сектор) вийшло опов. „Хліб“.

Бедзик Дм.— В ДВУ вийшов роман „Студені води“, там же п'єса „Пророк“. Працює над романом.

Божко С.— Вийшов (ДВУ) великий роман „В степах“. Вийшла в ДВУ брошура „Українська Шампань“.

Будяк Юр.,— Готує до друку „Записки вчителя“. Працює над перекладами з Б. Шоу.

Ведміцький О.— здав до видавництва „Плужанин“ збірку нових поезій „Вугіль“.

Вільховий П.,— вийшло II-ге видання повісти „Небожани“. Здав до вид. „Плужанин“ повість „Зелена фабрика“.

Гжицький В.— роман „Чорне озеро“ вийшов рос. мовою (ГИЗ). У вид-ві „Захід. Україна“ вийшла збірка опов. „Царське право“. Здав ДВУ збірки нарисів про комуні.

Годованець М.— Книгоспілка видає збірку байок „У колектив“. ДВУ видає збірку байок „Будяки“. Виготував збірки байок „Божі довгоносики“, „Віз і трактор“.

Головко Ан.— Друкується в в-ві „Укр. робітник“ роман „Бур'ян“, перероблений для дітей. Цей же роман друкується в ДВУ, в серії „Мол. робітника“, тиражем 50000.

Грудина Дм.— працює над нарисами з подорожі на Кам.-Подільщину.

Гуменна Д.— здала ДВУ нарис „Кубань“, написала повість „Комуна без імени“.

Дукін М.,— у вид-ві „Укр. роб.“ в серії „романи й повісті для дітей“ виходить повість „На машині, на моторі“. Здав до вид-ва „Плужанин“ збірник нових оповідань „Останній запорожець“. Виїхав до колгоспів Ізюмщини, де працюватиме над книжкою „Діти в колгоспах“.

Дорошенко Ю.,— готує до друку збірку поезій. Виїхав до колгоспів Гуманщини.

Добровольський С.,— в „Укр. Роб.“ вийшло масове видання повісти „Залізний кінь“. У ДВУ вийшла п'єса „Кров на кров“. Здав до друку збірку нарисів, закінчує великий роман.

Жилко Ю.,— у виданні „Плужанин“ вийшла збірка поезій „Полустанок“.

Заєць В.,— в „Укр. роб.“ вийшли критичні нариси про Головка, Панча. Працює над критичними розвідками.

Загоруйко П.,— в ДВУ вийшли збірки оповідань „Огні“, „По той бік греблі“, „Рух“ видав опов. „Огні“, тиражем 50000. В „Укр. роб.“ вийшло оповідання „Пакет“. Збірка оповідань „По той бік греблі“ виходить польською мовою.

Косарик-Коваленко Дм.,— здав вид-ву „Плужанин“ збірку оповідань „Третій ясенюк“.

Ковальчук Я.,— вийшли „Єзуїти“, у в-ві „Плужанин“ вийшла збірка оповідань „17 — 13“. Працює над антифашиською повістю.

Минко В.,— в ДВУ вийшла збірка оповідань „Люди повітря“, у в-ві „Плужанин“ вийшла (в сер. „вес. книжка“) збірка „Ії усмішка“. Написав велику повість із робітничого життя.

Нефелін В.,— в-во „Плужанин“ друкує збірку оповідань п. н. „Із глибини“.

Нечай П.,— у в-ві „Рух“ вийшов роман „База“, збірка гуморесок „Голос з провінції“. Здав до друку III-тю частину роману „Калиновий міст“, під назвою „Ромби і квадрати“.

Орисіо Т.,— Працює над нарисами про комуни й колгоспи. Готує збірку літературних народій.

Орлівна Г.,— закінчила повість з життя чужоземних легіонів „В лабіринті“, Готує збірку на тему колективізації „Нова веснянка“. Цими днями в Книгоспільці по мас. сектору виходять опов. „Ілішва“, „Скарб діда Якова“, „Сибірка“.

Пилипенко С.,— здав до в-ва „Плужанин“ збірку критичних статтів

„За масовізм“. Готує збірку оповідань „Записки старого редактора“. Працює над повістю для дітей.

Панів А.,— Готує II-гу збірку поезій „Дим над Хортицею“. Працює над збіркою нарисів.

Різниченко В.,— здав до друку дитячу повість. ДВУ друкує оповідання дітей для з 1905 р. (панцерник „Потьомкін“) „Чабанова легенда“. Опрацьовує антирелігійну повість „Мімікрія“.

Савченко Ю.,— опрацьовує збірку критичних статтів.

Сайко М.,— ДВУ друкує збірку поезій.

Сфекла С.,— вийшов з друку роман „Петря Слимак“. Кінчає повість „У межі“.

Таль В.,— працює над великою повістю „Ясна левада“. В ДВУ виходить роман „Рожевий туман“. Здав до друку п'єсу „Лісовики“.

Темченко П.,— в мас. секторі ДВУ, виходить опов. „Не ті часи“.

Худяк В.,— вийшло II-ге видання книжки „Паровоз гуде“. Пише повість „Семафори“. Вийшла книжка „Упоперек рейок“.

Хуторський П.,— в „Укр. роб.“ вийшло опов. „У колективі“. Здав до друку повість для дітей „Синій камінь“. Повість „Трактори“ переробив для юнацького сектора ДВУ.

Шиманський О.,— здав до вид-ва „Плужанин“ II-ге видання повісті „Зелена брама“. Готує збірку нарисів з життя комун.

Штангей В.,— у ДВУ вийшло 100.000 тиражем оповідання „Батрачка“. Працює над збіркою нарисів та другою збіркою оповідань „Спадщина“. Здав до ДВУ дві нових книжки по серії „бібліотека малопописменного“ — „Межа“ й „Злотий“. Тиражем в 50 тисяч примірників.

Яковенко Г., — вийшли з друку:
роман „Три елементи“, II-ге видання
„Вербовчани“, збірка нарисів „На оно-
влених просторах“.

Ярмоленко А., — готує збірку
критичних статтів. Здав до „Укр. роб.“
книжку „Село в пожовт. літературі“.

ВІД РЕДАКЦІЇ

Рукописи, що надсилаються до редакції, мають бути пе-
редруковані на машинці або чисто й виразно переписані
на однім боці аркуша паперу.

Неухвалені до друку рукописи редакція авторам не
повертає. Доплатник листів редакція не викупує.

ВІД КОНТОРИ В-ВА „ПЛУЖАНИН“

Усім передплатникам, що передплатили журнал „Плуг“
на 1930 рік з додатками, буде надіслано такі книжки: до
№ 3 — „Кіноідеологія“ — Чмельова; до № 4 — „Прейску-
рант отця Максима“ — П. Капельгородського; до № 5 — „Ши-
рий українець“ — Ю. Вухняля; до № 6 — „Горе оселедцям“
А. Дудки.

Редколегія: В. Гавриленко, А. Головка, В. Нефелін, А. Панів,
С. Пилипенко, Ю. Савченко та В. Штангей

Відповідальний редактор С. Пилипенко.

ЗМІСТ

	Стор.
П. Вільховий — „Зелена фабрика“ продовження	3
Віталь Сніжний — Сільський вчитель	36
Е. Гордон — У новій шкурі	37
В. Клен — Вороні ночі	59
Теодор Орисіо — Срібний вугіль. Епіграма на Юр. Жилка	69
Творчий шлях пролетарсько-селянської літератури (резол. V з'їзда „Плуга“ 71	
О. Сашко — Шкідлива критика	77
Бібліографія: А. Ярмоленко. Павло Хуторський „Золота яма“. Андрій	
Текучан. П. Загоруйко „Дві сили“	80
Хроніка: В Центральному Бюрові „Плуга“. Подорожі та літвиступи плужан.	
Вечір селянської літератури в КІНО. Лист запорізького окрпаркому. За	
консолідацію пролетарсько-крест'янської літератури. Лист радгоспу № 20	
на Запоріжжі. Пленум ВУСППу. Повідомлення спілки революційних письменників „Західня Україна“. Плужани за роботою	87

